

Državni arhiv u Dubrovniku i aktivnosti oko obilježavanja 750. obljetnice Dubrovačkog statuta

U ovoj se godini navršilo točno 750 godina otkada je donesen Dubrovački statut. Ovu pravnu zbirku, sastavljenu 1272., ne odlikuje samo njezina drevnost već po najprije to što je ostala temelj pravnog poretka dubrovačke zajednice preko petsto godina. Bez obzira na to što je Statut bio donesen još u vrijeme kada je Dubrovnik bio pod vrhovnom vlašću Mletačke Republike, njegov se tekst čuvao gotovo nepromijenjen i nakon što je ta podložnost prestala, a Dubrovnik razvio sve attribute državnosti. S vremenom je, naime, Statut postao jednim od najrječitijih biljega dubrovačke zajednice i važnim elementom njezina kolektivnog identiteta.

Državni arhiv u Dubrovniku mjesto je gdje se čuva glavina gradiva vezanog uz Dubrovački statut, njegovu genezu i primjenu. U njemu su pohranjena dva najstarija, skupocjena primjerka Statuta namijenjena službenoj uporabi – od kojih je onaj iz 15. stoljeća nedavno restauriran – kao i niz prijepisa koje su pripadnici vlasteoskog kruga naručivali ili sami izrađivali kako bi im poslužili na dužnostima i kao iskaz njihova staleškog statusa. Usto, bogati fondovi Državnog arhiva u Dubrovniku svjedoče o pravnoj praksi koja se niz stoljeća, sve do propasti Republike, oslanjala na Statut.

U proteklim je desetljećima Državni arhiv u Dubrovniku bio izdavač Statuta popraćenoga hrvatskim prijevodom, kao i izdanja s prijevodom na engleski jezik, pokazavši da mu je stalo do širenja spoznaja o vrijednosti statutarne baštine. Stoga je bilo prirodno da je Državni arhiv u Dubrovniku, u suradnji sa Zavodom za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, predložio obilježavanje ove važne obljetnice. Prihvativši tu inicijativu, Grad Dubrovnik je 2022. proglasio Godinom Statuta, a niz dubrovačkih institucija svojim je izložbama, predavanjima i edukativnim sadržajima oblikovalo raznoliki program koji se protegnuo na veći dio godine.

Središnja proslava visoke obljetnice održana je u palači Sponza, sjedištu Državnog arhiva u Dubrovniku, na dan kada je Statut bio svečano proglašen, 29. svibnja. U njezinu je sklopu održano predavanje akademkinje Nelle Lonze iz Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, popraćeno čitanjem fragmenata iz statutarneog teksta. U nastavku je otvorena izložba *Dubrovački statut iz 1272. Pravna tradicija i kolektivno pamćenje u rukopisima Državnog arhiva u Dubrovniku*, za koju je koncept, selekciju izložaka i prateće tekstove autorski pripremila akademkinja Nella Lonza u suradnji s djelatnicima Arhiva. Na otvorenju je u posebnoj prostoriji predstavljeno nekoliko najvažnijih prijepisa Statuta, a trajno su ostale izložene preslike dokumenata koji govore o baštini na kojoj je sazdan Statut, o izradi prijepisa, o primjeni te pravne zbirke i mnogim aspektima njezina života tijekom vremena.

S namjerom da se ostavi trajni trag i nakon što izložba bude zatvorena, tiskana je i knjižica *Dubrovački statut iz 1272., temelj pravnog poretka i zrcalo svakodnevice*, čija je autorica također akademkinja Lonza. Zbog strane publike tekstovi na izložbi i u knjižici doneseni su i u prijevodu na engleski jezik.

Povodom obljetnice izaslanstvo Arhiva primio je predsjednik Republike, a predsjednik Vlade, ministri i drugi dužnosnici posjetili su Državni arhiv u Dubrovniku i razgledali najvažnije izložke.

Svojim odredbama o funkcioniranju uprave i sudskim postupcima, o obitelji i nasljeđivanju, o zločinima i kaznama, o izazovima pomorstva i urbanom životu, Dubrovački statut iz 1272. idealan je vodič u rana stoljeća dubrovačke i europske pravne kulture i živopisan izvor o svakodnevici jednoga srednjovjekovnog sredozemnog grada, a Državni arhiv u Dubrovniku može se ponositi svojim čuvanjem i predstavljanjem ovoga dragocjenoga gradiva, na koje se stoljećima oslanjala dubrovačka pravna praksa.

Nella Lonza